

АКТУАЛІЗАЦІЯ ЛЕКСИКИ ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКОГО МОВНОГО УЗУСУ

Актуалізація – це міграція питомої лексики або давно засвоєних запозичень від периферії до ядра лексичної системи. Значну частку актуалізованої лексики становлять лексеми західноукраїнського мовного узусу. Мета статті – простежити лексикографічне опрацювання актуалізованої лексики західноукраїнського мовного узусу, проаналізувати характерні особливості такої лексики. Предмет дослідження – семантична структура та стилістичні функції актуалізованої лексики. Об'єкт дослідження – актуалізована лексика західноукраїнського мовного узусу. Аналізована лексика західноукраїнського мовного узусу не зафіксована в 11-томному Словнику української мови, проте наявна в реєстрах таких словників, як: «Український стилістичний словник» І. Огієнка, словнику Л. Ткач «Українська літературна мова на Буковині в кінці XIX – на початку XX ст.», словнику Н. Хобзей, О. Сімович, Т. Ястремської, Г. Дидик-Меуш «Лексикон львівський: поважно і на жарт». Актуалізація зумовлює збільшення функціональної активності цієї лексики, частотності вживання та нейтралізацію стилістичного маркування, а також передбачає словотвірну активність, творення похідних слів, набуття нових значень і переносних уживань, здатність вступати в синтагматичні зв'язки з іншими словами.

Ключові слова: актуалізація; активна лексика; мовна політика; ремаркування; галичанізм; лексика західноукраїнського походження.

Лексика з-поміж інших рівнів мовної системи найчутливіше реагує на зміни в житті суспільства. Актуалізація лексики є природним процесом до збіднення лексичного фонду за мовної політики 30–80-х рр. XX ст. Актуалізацію трактуємо як міграцію питомої лексики або давно засвоєних запозичень від периферії до ядра лексичної системи. Такий процес зумовлює збільшення функціональної активності цієї лексики, частотності вживання та нейтралізацію стилістичного маркування, а також передбачає словотвірну активність, творення похідних слів, набуття нових значень і переносних уживань, здатність вступати в синтагматичні зв'язки з іншими словами. Актуалізована лексика входить до складу як функціонально зумовлених груп слів (лексики літературної мови), так і соціально зумовлених (діалектної, жаргонної, просторічної).

Питання актуалізації порушували Ю. Шевельов, О. Муромцева, Л. Ткач, О. Стишов, Л. Ферм, Л. Мацько, Л. Струганець, Д. Мазурик, М. Бондар, О. Кабиш та ін. Але наразі окремого дослідження про актуалізацію лексики західноукраїнського мовного узусу створено не було.

Дослідження функціонування західноукраїнського варіанта літературної мови є актуальним передусім для сучасних дослідників, оскільки за мовної політики 30–80-х рр. XX ст. мовознавці майже не приділяли уваги аналізу галичанізмів. Ґрунтовний аналіз процесів становлення лексичного складу на західноукраїнських теренах подавали лише О. Муромцева у дослідженні «Розвиток лексики української літературної мови в другій половині XIX – на початку XX ст.» (Харків,

1985) та М. Жовтобрюх у роботі «Мова української періодичної преси (кінець XIX – початок XX ст.)» (К., 1970).

На сьогодні проблема становлення й розвитку західноукраїнського варіанта є об'єктом дослідження багатьох українських лінгвістів. Так, Л. Ткач ґрунтовно дослідила формування лексичного складу літературної мови на Буковині в кінці XIX – на початку XX ст. [9; 10; 11]. Аспекти становлення західноукраїнського мовно-літературного варіанта розглядають Л. Масенко [4], С. Караванський [3], І. Матвіяс [5]. Лексичні західноукраїнського варіанта приділяють увагу О. Стишов [7], Л. Струганець [8]. Вийшов друком словник Н. Хобзей, О. Сімович, Т. Ястремської, Г. Дидик-Меуш «Лексикон львівський: поважно і на жарт» [12].

Метою нашої розвідки було простежити лексикографічне опрацювання актуалізованої лексики західноукраїнського мовного узусу та проаналізувати характерні особливості такої лексики. Галичанізми було розглянуто на матеріалі творів сучасних українських письменників: Юрія Адруховича, Юрія Іздрика та Юрія Винничука. Уважаємо, що їхні твори є потужним джерелом популяризації лексики, що донедавна перебувала на периферії мовної системи.

Лексику західноукраїнського мовного узусу на сьогодні об'єднують: 1) слова, що за походженням є одиницями західноукраїнського мовно-літературного варіанта; 2) слова, що історично належали до східноукраїнського мовно-літературного варіанта, проте через мовну політику 30–80-х рр. XX ст. майже не вживалися на більшості території України. Вони залишилися у

мовленні людей Західної України, оскільки саме Західна Україна виявляла найбільший спротив до тогочасної мовної політики. Тому такі слова наразі сприймаються як «західні»; 3) діалектизми.

Лексикографічне опрацювання лексики за мовної політики 30–80-х рр. ХХ ст. було неоднорідним. Багато лексем було вилучено з реєстрів словників через їхню невідповідність тогочасній мовній політиці. Такі слова було названо штучними, взорованими на польську мову, не властивими мовленню мас (див. Реєстр репресованих слів, що його упорядкувала О. М. Демська [2]). Тож певна частка лексики західноукраїнського мовного узусу не дістала фіксації в 11-томному Словнику української мови (далі – СУМ). Проте аналізовані галичанізми наявні в реєстрах інших лексикографічних джерел – в «Українському стилістичному словнику» І. Огієнка [6], Словнику Л. Ткач «Українська літературна мова на Буковині в кінці ХІХ – на початку ХХ ст.» [9], словнику Н. Хобзей, О. Сімович, Т. Ястремської, Г. Дидик-Меуш «Лексикон львівський: поважно і на жарт» [12], а також у «Словничку галицизмів» Ю. Винничука [1]. Деякі з розглянутих одиниць дістали ремаркування *західне* у «Великому тлумачному словнику сучасної української мови» за ред. В.Т. Бусела.

Високу частотність уживання лексики західноукраїнського походження в усіх галузях суспільного життя можна пояснити переорієнтацією загальнолітературної норми, тенденцією до заміни російських слів та їх калюк, що були характерні для 30–80-х рр. ХХ ст., на питомі чи давно запозичені лексеми.

За «Українським стилістичним словником» І. Огієнка виділяємо такі актуалізовані лексичні одиниці: *афини* (черниці), *бальон* (м'яч), *креденс* (буфет), *куперта* (конверт), *одвіт* (відповідь), *полудне* (полудень), *ровер* (велосипед), *турній* (турнір), *цезорик* (ножик), *вженитися* (оженитися), *випуцувати* (вчистити), *вклякати* (ставати на коліна), *здіймати* (зняти), *довший* (довгий), *нігди* (ніколи). Серед цієї групи наявні також слова, що становлять фонетичні варіанти літературно кодифікованих слів: *тоаст* (гост), *ледво* (ледве). Наприклад: *Ще там був старий креденс із ажурними білими фіраночками, з-за яких визирали горнятка і тарілки* (ВІОС, с. 240). *Кажу вам, як на сповіді. Ніхто вам того не скаже, а я скажу. Маю око, як цезорик* (МЛ, с. 37). *Вженіться. Обов'язково мусите ся вженити, аби спізнати життя це й з тамтого боку* (МЛ, с. 52).

За словником Л. Ткач «Українська літературна мова на Буковині в кінці ХІХ – на початку ХХ ст.» виділяємо такі одиниці західноукраїнського мовнолітературного варіанта: *абсольвентка* (*абсольвент* – випускник), *абстинентство* (*абстинент* – непитущий), *аграфа* (застібка), *апель* (апельяція, заклик, звернення про перегляд справи), *атентат* (замах на життя), *густ* (смак, стиль), *інвазія* (вторгнення), *лічниця* (лікарня), *мальовило*, *мальовидло* (розпис, настінні малюнки), *обзорини* (оглядини), *пігулка* (пілюля, таблетка), *прелегент* (*прелстент* – лектор, доповідач), *число* (кількість; номер будинку, газети, журналу), *шильда* (вивіска, табличка), *віджалувати* (*жалувати* – шкодувати), *виповісти* (повідомити, попередити), *закроюватися* (*закроєний* – замислений); *драстичний* (дошкульний,

непристойний), *елегантський* (*елетанцький*); *безвслідно* (*вслід* – 1. результат, наслідок), *врозтіч* (у різні боки, врізнобіч), *докладно* (сповна, у повній кількості), *ніц*, *нич* (*ніц* – ніщо; *на ніц* – на ніщо, нанівець) тощо.

Наприклад: [Юрко] *зауважив на одному з вішаків комплект з невеличким, пришипленим аграфкою до вилоги фрака, папірцем, на якому прочитав «Для пана Ю. Немирича»* (Рекр., с. 35). *Очі в нього загорілися, і я вже бачив, як мозок почав шалено розробляти атентат на невинність швагрової* (ВІОС, с. 151). *А тоді кожна із Сімох Гостес, обравши собі танцюристу до густу, подріботіла його запрошувати* (Перверзія, с. 96). *Саме стільки людських жертв начебто поніс есесер упродовж нецілих десяти років інвазії* (Таємн., с. 152). *Тим часом Ванченко і Штангей закроювалися на дуже серйозних прозаїків* (МЛ, с. 79). *Ой, злоті мої панове, – забідкався господар, – на жаль, тут я вам ніц не зараджу* (МЛ, с. 389). *Чому б вам не встромити у нього виделку? Вам і так за те нич не буде, а нам присмність* (МЛ, с. 232).

В аналізованих текстах активно функціонують такі спільнокореневі слова: *чоколядовий* (шоколадний) – *чоколяда*, *ріжний* (різний) – *ріжнокольоровий*, *безецний* (безчесний, безсоромний) – *безецно*. Лексеми *чоколяда*, *ріжнокольоровий*, *безецно* не зафіксовано в реєстрі словника Л. Ткач «Українська мова на Буковині...». Висока частотність уживання таких слів у сучасних текстах дає підстави коштувати актуалізацію цих лексем. Наприклад: *Бумблякевич спочатку зиркнув у горнятко і, переконавшись, що там і справді рідина чоколядової барви, обережно відсorbнув...* (МЛ, с. 46). *Від того часу мені щоночі сниться, наче я пурхаю над квітучим лугом, вітер несе мене в далекі краї, де жовта кульбаба сонця забарлює тіла на чоколяду...* (МЛ, с. 62).

Значну кількість лексем західноукраїнського узусу, що їх не зафіксовано в СУМі, виділяємо за «Лексиконом львівським...». Аналізовані слова поділяємо на такі тематичні групи.

Назви осіб: за дружніми стосунками: *колета*, *колежка* (друг, товариш, приятель), *колежанка*, *колежанка* (подружка, товаришка); **за родинними ознаками:** *тестьова* (теща); **за фахом чи іншою діяльністю:** *присяглий* (присяжний), *щцель* (відловлювач безпритульних собак); **за якісною ознакою** (*вагабунда* (вул. бешкетник), *креатура* (вул. підла людина), *кунда* (вул. стерва), *пуриць* (пихата людина), *фінітик* (задавака, вискочка), *цікавський* (про людину, яка надто цікавиться тим, що її не стосується), Наприклад: *Мені подобається випивати з дівчатами набагато більше, ніж із колегами* (ВІОС, с. 44). *Підій до старого Броняка, що був колись щцелем, він мусить мати псячу куделю, бо колись на тім добре заробляв* (МЛ, с. 20). *Я так і думав, що це неабиякий пуриць, а щонєбудь поважне. Я їм так і сказав: чую до вас великий респект, але задурно гостити мені совість не дозволить* (МЛ, с. 183). – *Ну, давай, іди сюди, стара кунда! Матлоха смердюча!* (МЛ, с. 322).

Назви одягу, взуття, аксесуарів: *беретка* (берет), *вельон* (фата), *гумаки* (гумові чоботи), *маринарка* (піджак), *наплічник*, *наплечник* (рюкзак), *станик* (бюстгальтер), *торба*, *торбина*, *торбега*, *торбета*

(торба, сумка). Слово *торбинка*, крім значення «дамська сумочка», зафіксовано в сучасних текстах також у значенні «чоловіча маленька сумка». Наприклад: *Наприклад, ми тихо запротестували в той спосіб, ще не схотіли одягатися традиційно: Ніна була не в білому і не мала вельону, а я був увесь накоричнево, ніби жук-скарабей* (Таємн., с. 140). *А в подяку подарувала троянду. Ви приколили її собі до маринарки* (ВІОС, с. 57). ...[Білінкевич] почав щось шукати по всіх кишенях, нарешті виводив зі своєї компактноі *торбинки*, прозваної в народі «підераскою», вчетверо згорнутий проспект (Рекр., с. 9). ...на кожній зупинці поїзд облягають нові натовпи паломників до Чортополя з гітарами й наплічниками... (Рекр., с. 2).

Назви харчових продуктів: *андрути* (вафлі), *жовтець* (майонез), *канапка*, *накладанець* (бутерброд), *клюска* (шматок вареного тіста, галушка), *кнедлі* (книдлі – варений пиріжок із картопляного тіста із начинкою), *мізерія* (салат), *прецель* (крендель, бублик), *тертюхи* (деруни), *тлуц* (жир, смалець). Слово *андрути* також зафіксоване в сталому вислові *андрути скисли* (вжито як лайка): *Забив, скурчеляга! Ой, забив, кунда кундувата! А щоб тобі андрути скисли!* (МЛ, с. 272). *На столі красувалися курячі фрикасе, теляча душеніна, бараняча печеня, стаброві кармонаді, а ще різноманітна яринова мізерія зі сметаною і жовтцем, зеленець огірковий, смажені мнюхи з журавлиною та велика таця з накладаннями* (МЛ, с. 304). *Я буду вірно приходити і частувати вас кнедлями, палюшками, тертюхами і пампушками* (МЛ, с. 251).

Назви побутових предметів: *братрура* (духовка), *далекогляд* (бінокль), *жарівка* (електрична лампочка) *заморозник* (холодильник), *малімон* (вул. малюнок), *мидниця* (велика миска для гігієнічних чи господарських потреб), *папільтки* (шматок паперу, полотну для завивки волосся), *рондель* (каструля з ручкою; сковорода), *смича* (повідок для собаки), *хохля* (ополоник, черпак), *шмінка* (губна помада), *шуфля* (лопата; совок). Наприклад: *Пані Жуковська відкрила братруру, в обличчя їй бухнуло жаром і запахом печеного тіста* (МЛ, с. 389). *Я, зітхаючи, подався на кухню, вийняв із заморозника пляшку вишняку і ликнув з горла* (ВІОС, с. 159). *Цао перелякався, поклав рибу в мидницю й відніс до річки* (ПЛ, с. 57). *Бумблякевич потрапив до царства кухарського начиння – діряві баняки і горнята, пропалені рондлі і бляхи для містечок, покручені виделки, ложки, хохлі...* (МЛ, с. 38). *Гицель вінчиком змів тлінні останки котика на шуфельку і виніс на двір* (МЛ, с. 388).

Назви дій, виражені дієловами та віддієслівними іменниками: *говорення* (розмова), *валанцатися* (вештатися), *вифрантитись* (урочисто одягнутися), *відпружуватися* (розслаблятися), *вповідати* (розповідати), *идирати* (нарікати), *дзюгати* (колоти, перен.; дорікати, допикати), *дозолити* (дошкуляти), *загапитися* (задивитися), *кремпуватися* (соромитися, почувати себе ніяково), *манджати* (мандрувати), *наздоптати* (наступити, стоптати), *підповідати* (підказувати), *підпровадити* (підвести, довести), *потахнути* (зменшитися), *рицькати* (копати, рити землю), *смарувати* (мастити), *таляпати* (*талапатися* – хлюпатися, плескатися), *шльохання* (схлипування), *увихатися* (ритмічно, граційно рухатися). Наприклад: *Чому він тоді загавився, ніколи пізніше*

не міг збагнути (МЛ, с. 345). *Обидві за життя були страшні стерви, пхали носа в брудні шкарпетки і цілими днями тільки те й робили, що шпирали, дзюгали, сверготили, аж мені голова мало не пукала. Надозолити мені катові дзундзурихи так, що й зарятунку не було* (МЛ, с. 186). *Там уже мусиш довершити справу... Як дуже кремпується, то візьми си фляшку з вином...* (МЛ, с. 18). *Прошу, пані Гуцакова, чи не могли б ви мені підповісти перепис паски...* (МЛ, с. 35).

Назви ознак, виражені прикметниками та прислівниками: *дискретно* (потай; тактовно), *кунишовний* (вишуканий, мистецький), *намацальний* (який сприймається на дотик), *учинно* (послужливо), *француватий* (вул., вульг. дурнуватий; неприємний). *А ми з королем попиваємо всілякі кунішовні вина, коньяки, наливки та настоянки і про се, про те варнякаємо* (Моск., с. 9). *Він опинився в потоці місячного світла, щільного і якогось аж навіть намацального* (12 обр., с. 104). *Я ще, скажу вам дискретно, і селекціонер* (МЛ, с. 294).

Серед аналізованих слів виділяємо такі спільно-кореневі одиниці: *блонд* (світліший порівняно з іншим кольором), *блондовий*; *заштрик* (мед. ін'єкція), *штрикавка* (*штрикнути* – вколоти); *знимка* (фотографія), *знимкувати* (фотографувати); *пашталакати* (знев. базікати, теревенити), *пашталакання*; *перфектний* (бездоганний), *перфектно*, *перфектність*; *слічний* (гарний), *слічнийток* (щось дуже гарне); *смаколик* (щось смачне), *смакоша*; *стрицюватий* (обтріпанний, обірваний), *обстрицяний*. Наприклад: *Бачите, вишила тут якусь панну таку сльічну, палац і ставочок із лебедями* (МЛ, с. 393). *...під числом шестим живе така марципанна, таке анголятко, такий слічнийток, таке пуп'яно, така Божя роса...* (МЛ, с. 35). *Потім, правда, їли ми рідкісний смаколик – драглі з начиненої щуки* (МЛ, с. 199). – *Відчуваю до вас море симпатій. Душевна ви людина. ...суд над вами віщуватиме неабияке задоволення. Я наперед смакую усі його нюанси. – Це слова справжнього смакоші* (МЛ, с. 246).

Аналізовані тексти містять кілька сталих виразів: *ані мур-мур* (ані слова), *зійти на пси* (занепасти, здеградувати), *датися на стриманє* (опанувати себе), *і на свійонтек, і на пійонтек* (і в будень, і у свято), *мати за собою* (завершити, закінчити справу), *на широкую скалю* (масштабно, із розмахом), *на мігах* (за допомогою жестів та міміки), *шкіра лупилася на лиці* (лице лупиться з сорому – відчувати сором), *лаха дерти* (висміювати, глузувати). Наприклад: *Я вже їй кажу, пані Мандюкова, дайтеся на стриманє, нашо вам стільки того дрантя? (МЛ, с. 36). Бо то, видите, як Різдо, як Паска, то ми ся вифрантимо на гляци, а воно ті ходє як в пійонтки, так в свійонтки, ані куті, ані паски не їсть, бо йому не вільно* (МЛ, с. 35). *Це вже потім, у чернівецькій учебці, я почув таку підпільну думку, що мої шанси туди [в Афганістан] потрапити були фактично нульовими. Через те, що я все-таки мав за собою студії* (Таємн., с. 152).

Для окремих фразеологізмів автори текстів дають пояснення щодо типового середовища, в якому фразеологізми вживаються: *Тобто для покарання вистачило самого викриття – кажучи традиційно*

по-галицьки, шкіра лупилася мені на лиці (Таємн., с. 32).

За «Словничком галицизмів» Ю. Винничука виділяємо кілька лексем, що не дістали фіксації в інших лексикографічних джерелах: *бездрик* (комашка), *гоци* (жарти), *кльоцки* (типу галушок), *макабра* (щось страшне, потворне), *полатка* (мишоловка), *постерунок* (відділок), *рарог* (рогатий чорт), *славень* (гімн), *фулювати* (йти, тікати). Наприклад: *Тільки не важтеся підкрадатись до моєї жінки, бо на такі гоци я маю тово!* (МЛ, с. 360). *Вся ця макабра вивела пана Ціммермана з рівноваги, йому тепер здавалося, що всі погляди, навіть мертвих гостей, спрямовані вилучно на нього, а всі уха нашорошені у його бік* (МЛ, с. 307). *А-а, Мандюкова? Стара згрибіла бабенція* (МЛ, с. 36). *Ліпше відразу, прошу вас гречно, фулюйте звідси і не куди, як на сусідню вулицю...* (МЛ, с. 35).

Зі значенням *пилосос* Ю. Винничук вживає слова *пилосот* і *порохотяг*. Такі слова виразно свідчать про тенденції до заміни запозичень з російської мови на кальки, утворені з питомих компонентів. *...такі уже в них глибоченні ротиська виявилися, так уже вони тягнували в себе, що було враження, наче напало на нього три лютих пилосота і висмоктують всю живу силу від чубка до п'ят...* (МЛ, с. 205). *Я бігав з порохотягом, трінав, згрибав папери, піднімав з підлоги книжки і розставляв на полицках, мив посуд на кухні...* (ВІОС, с. 189).

Сучасне сприйняття лексики, поширеної в мовленні українців, що живуть у західних областях України, відображено у «Великому тлумачному словнику сучасної української мови» за ред. В. Бусела в ремаркуванні західне. Таким ремаркуванням відзначено лексе-

ми: *бридуля* (потворна жінка), *куртина* (завіса), *летовище* (аеродром), *маргінес* (берег, поле книжки, зошита тощо), *пляртер* (скибка), *псевдо* (псевдонім), *спротив* (опір), *телевізія* (телебачення), *трутка* (отрута), *цукриця* (мед. цукровий діабет), *чугайстер* (міф. білий велетень, фавн), *шмір* (мастило, шмаровидло); *привний* (присутній), *резолютний* (енергійний, сміливий); *жвиндіти* (хитрувати), *заскочити* (здивувати), *заскочений* (здивований); *шторца* (*шторцом* – сторч, сторчма).

Зауважимо, що слово *летовище*, поруч із словами *довкілля* та *складнощі* О. Стишов зараховує до неологізмів, стверджуючи, що вони з'явилися в мові діаспори за аналогією до слів типу *довкрузжся*, *становище*, *тонкощі* [7, с. 19]. Слово *довкілля* відсутнє у реєстрі СУМ, але подане у ВТССУМ з такими значеннями: 1. Навколишнє середовище. 2. Природні умови, оточення, в якому існує жива істота, організм (ВТССУМ, с. 310). *Третя можливість була найгірша – спробувати стати добропорядним обивателем, нічим не виділятися, зібрати в одне ціле усі засоби мімікрії і злитися із довіллям так, аби мене вже ніхто не зміг вирізнити* (ВІОС, с. 25).

Таким чином, можемо констатувати актуалізацію як окремих лексем західноукраїнського мовного узусу, так і сталих висловів. Велика кількість аналізованих лексем, що функціонують у сучасних творах, не ввійшла до реєстру 11-томного Словника української мови. Високу частотність уживання такої лексики можна пояснити переорієнтацією загальнолітературної норми, тенденцією до заміни російських слів та кальок з російської мови, що були характерні для 30–80-х рр. ХХ ст., на питоми чи давно запозичені лексеми.

ЛІТЕРАТУРА

1. Винничук Ю. Словничок галицизмів // Мальва Ланда / Юрій Винничук. – Львів : Піраміда, 2007. – 428 с.
2. Демська-Кульчицька О. Реєстр репресованих слів // Українська мова у ХХ сторіччі: історія лінгвоциду: Док. і матеріали ; упор.: Л. Масенко та ін. / О. Демська-Кульчицька. – К. : Вид. дім «Києво-Могилянська акад.», 2005. – С. 354–399.
3. Караванський С. Пошук українського слова, або Боротьба за національне «Я». – К. : Видавничий центр «Академія», 2001. – 240 с.
4. Масенко Л. Т. Мова і суспільство: Постколоніальний вимір. – К. : Вид. дім «КМ Академія», 2004. – 164 с.
5. Матвіяс І. Варіанти української літературної мови. – К. : НАН України; Інститут української мови. – К., 1998. – 162 с.
6. Огієнко І. Український стилістичний словник / І. Огієнко. – Львів : Видання львівської друкарні й антикварні у Львові, 1924. – 251 с.
7. Стишов О. А. Українська лексика кінця ХХ століття (на матеріалі мови засобів масової інформації) / Київський національний лінгвістичний ун-т. – К. : Видавничий центр КНЛУ, 2003. – 388 с.
8. Струганець Л. В. Динаміка лексичних норм української літературної мови ХХ ст. – Тернопіль : Астон, 2000. – 352 с.
9. Ткач Л. О. Українська літературна мова на Буковині в кінці ХІХ – на початку ХХ ст. Ч. 1: Матеріали до словника. – Чернівці: Рута, 2000. – 408 с.
10. Ткач Л. О. Українська літературна мова на Буковині в кінці ХІХ – на початку ХХ ст. Ч. 2: Джерела і соціокультурні чинники розвитку. – Чернівці : Книги ХХІ ст., 2007. – 704 с.
11. Ткач Л. О. Українська літературна мова на Буковині в кінці ХІХ – на початку ХХ ст. Ч. 3: Буковинська фразеологія у міжмовних зв'язках та загальноукраїнському контексті. Джерела і соціокультурні чинники розвитку. – Чернівці : Книги ХХІ ст., 2007. – 252 с.
12. Хобзей Н. Лексикон львівський: поважно і на жарт / Н. Хобзей, О. Сімович, Т. Ястремська, Г. Дидик-Меуш. – Львів : Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України, 2009 (Серія «Діалектологічна скриня»). – 672 с.

СПИСОК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ ЛЕКСИКОГРАФІЧНИХ І ТЕКСТОВИХ ДЖЕРЕЛ

- 12 обр.** – Андрухович Ю. Дванадцять обручів / Юрій Андрухович. – К. : Критика, 2007. – 276 с.
ВІОС – Винничук Ю. Весняні ігри в осінніх садах / Юрій Винничук. – Львів : Піраміда, 2007. – 248 с.
ВТССУМ – Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і допов.) [Уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел]. – К. ; Ірпінь : ВТФ «Перун», 2005. – 1728 с.

- МЛ** – Винничук Ю. Мальва Ланда / Юрій Винничук. – Львів : Піраміда, 2007. – 428 с.
Моск. – Андрухович Ю. Московіада / Юрій Андрухович. – Івано-Франківськ : Лілея, 2006. – 152 с.
Перверзія – Андрухович Ю. Перверзія / Юрій Андрухович. – Львів : ВНТЛ-Класика, 2004. – 304 с.
ПЛ – Іздрік Ю. Подвійний Леон. Істогія хвороби / Юрій Іздрік. – Івано-Франківськ : Лілея-НВ, 2000. – 204 с.
Рекр. – Андрухович Ю. Рекреації / Юрій Андрухович. – Івано-Франківськ : Лілея-НВ, 2005. – 159 с.
Тасмн. – Андрухович Ю. Тасмніця / Юрій Андрухович. – Харків : Фоліо, 2007. – 477 с.

О. Г. Тулузакова,

Черноморський державний університет імені Петра Могили, г. Николаев, Україна

АКТУАЛІЗАЦІЯ ЛЕКСИКИ ЗАПАДНОУКРАїнСЬКОГО ЯЗЫКОВОГО УЗУСА

Актуалізація – це міграція лексики від периферії до ядра лексическої системи. Значительну частину актуалізованої лексики складають лексеми западноукраїнського мовного узуса. Мета статті – прослідкувати лексикографічне освоєння актуалізованої лексики западноукраїнського мовного узуса, проаналізувати характерні особливості такої лексики. Предмет дослідження – семантична структура і стилістическі функції актуалізованої лексики. Об'єкт – актуалізована лексика западноукраїнського мовного узуса. Проаналізована лексика западноукраїнського мовного узуса не зафіксована в 11-томному Словарі українського мови, але є в реєстрах таких словарів, як: «Український стилістичний словник» І. Огієнка, словарі Л. Ткач «Українська літературна мова на Буковині в кінці ХІХ – на початку ХХ ст.», словарі Н. Хобзей, О. Симович, Т. Ястремської, Г. Дидик-Меуш «Лексикон львівський: поважно і на жарт». Актуалізація обумовлює збільшення функціональної активності такої лексики, частоти використання і нейтралізацію стилістическіх ремарок, а також передбачує словообразовательну активність, створення похідних слів, прикриття нових значень і переносних використання, здатність вступати в синтагматическі зв'язки з іншими словами.

Ключеві слова: актуалізація; активна лексика; пасивна лексика; мовна політика; ремарка; галицизм; лексика западноукраїнського походження.

O. G. Tuluzakova,

Petro Mohyla Black Sea State University, Mykolayiv, Ukraine

ACTUALIZATION OF GALYCHYNA'S VOCABULARY

Lexics reacts to changes in society most sensitively in contrast to other language levels. Actualization of the vocabulary is a natural process of the impoverishment of the lexical fund because of the Language Policy in 30–80's XX century. Nowadays a separate study of updating of Galychyna's Vocabulary hasn't been created. The aim of our study is to trace the lexicographical study of Galychyna's Vocabulary and to analyze the characteristics of it. Halychanisms are material of contemporary Ukrainian writers, such as Yuriy Adruhovich, Yuriy Izdryk and Yuriy Vynnychuk. The subject of this investigation is the semantic structure and stylistic features of the actualized vocabulary. The object is actualized Galychyna's vocabulary. Galychyna's vocabulary includes: 1) units of originally western literary language; 2) words that historically belonged to the eastern literary language, but they aren't almost used in many parts of Ukraine, except West; 3) dialect words. Lexicographical studying of vocabulary was miscellaneous because of language policy 30–80's XX century. A certain part of Galychyna's vocabulary isn't fixed in «11-volume Ukrainian Dictionary». However there are a lot of halychanisms in other lexicographical sources: «Ukrainian stylistic vocabulary» by I. Ogienko, L. Tkach's dictionary «Ukrainian literary language in Bukovina in the late XIX – early XX century», «Lviv Lexicon, seriously and in jest» by N. Khobzey, A. Simovich, T. Yastremska, G. Dydyk-Meush and the «Vocabulary of halytsyzms» Yuriy Vynnychuk. Lexics of western origin is often used in all areas of public life. It can be explained by the reorientation of literary norms and replacement of russian words and their tracing to specific lexemes.

Keywords: actualization; halychanizm; marked vocabulary; language policy.